

Remissvar

Beslutad: 2024-05-15

Diarienummer: 2024/0164

Ert datum: 2024-02-21

Er referens: Fi2024/00446

Yttrande över Långtidsutredningen 2023

Riksrevisionen har getts möjlighet att lämna synpunkter på huvudbetänkandet från 2023 års Långtidsutredning (SOU 2023:85). Riksrevisionens yttrande avgränsas till principiella synpunkter utifrån Riksrevisionens uppdrag och mandat och till synpunkter utifrån erfarenheter av att vid flera tillfällen granskat regeringens tillämpning av det finanspolitiska ramverket.

Sammanfattning

Riksrevisionen välkomnar att Långtidsutredningen pekar på behovet av koordinering mellan finans- och penningpolitik i vissa situationer. Riksrevisionen instämmer däremot inte i Långtidsutredningens slutsats att det finns behov av ett nytt ramverk för finanspolitisk konjunkturstabilisering och övertygas inte av utredningens argument för ändrade budgetregler och ändrad statlig budgetprocess. Riksrevisionen delar heller inte Långtidsutredningens bedömning att det Finanspolitiska rådet bör placeras som en funktion under riksdagen.

Inget behov av ett nytt ramverk för finanspolitisk konjunkturstabilisering

Riksrevisionen har inom ramen för effektivitetsrevisionen granskat regeringens tillämpning av det finanspolitiska ramverket vid ett antal tillfällen. I granskningsrapporten om regeringens tillämpning 2022 (RiR 2023:3) konstaterade Riksrevisionen att det finanspolitiska ramverket inte ger någon vägledning om hur regeringen bör ta hänsyn till penningpolitiken i den finanspolitiska inriktningen. Enligt Riksrevisionens granskning innebär den sparsamma beskrivningen av samspelet mellan finanspolitik och penningpolitik i ramverket att det blir svårt att bedöma lämpligheten i den finanspolitiska inriktningen. Mot den bakgrunden välkomnar Riksrevisionen att Långtidsutredningen pekar på behovet av koordinering mellan finans- och penningpolitik i vissa situationer. Riksrevisionen instämmer däremot inte i Långtidsutredningens bedömning att det finns behov av ett nytt ramverk för finanspolitisk konjunkturstabilisering. Regeringens skrivelse Ramverket för finanspolitiken (skr. 2017/18:207) innehåller redan idag olika handlingsalternativ som kan aktualiseras när en avvikelse från överskottsmålet ska hanteras. Dessa borde, enligt Riksrevisionen, i stället kunna kompletteras när det gäller hur finanspolitiken ska samspela med penningpolitiken. Alltför detaljerade handlingsregler kan innebära att de folkvaldas handlingsfrihet begränsas på ett sätt som inte är önskvärt.

Oklart varför Långtidsutredningen bedömer att det behövs ändrade budgetregler och ändrad budgetprocess

I granskningsrapporten om hur utgiftstaket har tillämpats sedan det infördes 1997 (RiR 2020:28) bedömde Riksrevisionen att utgiftstaket har haft en disciplinerande effekt på de statliga utgifternas utveckling, dels som en restriktion i budgetarbetet, dels genom att taket indirekt ställt krav på förbättrad utgiftskontroll. Under perioder med begränsat utrymme under utgiftstaket har Riksrevisionen också pekat på att förtroendet för utgiftstaket kan skadas när olika typer av redovisningstekniska åtgärder har använts för att kringgå taket (RiR 2009:17). Mot bakgrund av dessa granskningar ställer sig Riksrevisionen tveksam till Långtidsutredningens förslag att stabiliseringspolitiska utgiftsförändringar ska läggas inom ett nytt utgiftsområde utanför utgiftstaket för staten. En sådan ordning skulle sannolikt medföra gränsdragningsproblem mellan strukturella utgifter och utgifter utanför utgiftstaket.

Riksrevisionen är inte heller övertygad av argumentationen i Långtidsutredningens betänkande om varför det skulle krävas förändringar i den statliga budgetprocessen med anledning av ett ökat fokus på finanspolitisk konjunkturstabilisering.

Förändringar i den riktning som Långtidsutredningen förordar riskerar att åsidosätta syftet med den sammanhållna budgetprocessen.

Inget behov av att stärka den oberoende granskningen av finanspolitiken

I syfte att minska risken för en överanvändning av aktiva stabiliseringspolitiska åtgärder och för att värna hållbara offentliga finanser föreslår Långtidsutredningen att granskningen av finanspolitiken stärks. Detta kan enligt betänkandet ske genom att Finanspolitiska rådet placeras som en funktion under riksdagen.

Enligt Riksrevisionens bedömning finns inget behov av ytterligare granskande funktioner eller organ under riksdagen. Det uppdraget har redan Riksrevisionen, vars uppgift är att granska den verksamhet som bedrivs av staten. Med beaktande av bestämmelser som finns i lag beslutar riksrevisorn självständigt vad som ska granskas. Utifrån en riskbedömning som lämnas i myndighetens årliga granskningsplan har Riksrevisionen återkommande valt att granska regeringens tillämpning av det finanspolitiska ramverket och angränsande ämnen sedan 2006. Riksrevisionen granskar också den årsredovisning för staten som regeringen lämnar till riksdagen. Sammantaget bedömer Riksrevisionen att det inte finns behov av ytterligare finanspolitiska granskningsfunktioner under riksdagen.

Riksrevisorn Helena Lindberg har beslutat detta remissvar. Revisionsdirektören Bengt Lewin har varit föredragande. Enhetschefen Håkan Jönsson har deltagit i den slutliga handläggningen.

Helena Lindberg

Bengt Lewin